

PRIMORSKI LIST

Poučljiv list za slovensko ljudstvo na Primorskem

Letnik V

Vse za vero doma in tujino

Stev. 14

„Primorski List“

izhaja vsaki 1., 10. in 20. dan v mesecu. Cena za celo leto 1 gl. 50 n., za pol leta 75 nov. Posamezne številke se dobivajo v tabakarnah: Nunske ulice in Šolske ulice po 4 nov.

V Gorici, dne 10. maja 1897.

Vredništvo in vpravnštvo

mu je v Gorici, Nunske ulice št. 10. — Nefrankovana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. Oglaševanje in izdajanje sprejema vpravnštvo po pogodbi.

PASTIRSKI LIST

mil. krškega škofa.

Mil. g. dr. Ant. Mahnič je prvokrat govoril svojemu svečenstvu in ljudstvu v prekrasnem pastirskem listu. — Gotovo vstrežemo našim čitateljem, ako ob kratkem omenimo nekoje misli iz omenjenega lista.

1. Škof v katoliški cerkvi.

„Ti pa pojdi in vodi oni narod“ — so prve besede, s katerimi Bog, kakor nekaj Mojzesa, tudi njega pošilja; ni tedaj po lastni, ali po volji ljudstva, ampak od Boga postavljen. Iz sv. pisma in iz spisov sv. očetov naslika potem vzvišeno podobo in dostojanstvo katoliškega škofa. „Crkva je u biskupu, tko nije s biskupom nije u crkvi“, povzame slednjič se sv. Ciprijanom. Ko je tako vzvišen poklic škofov, katero mora biti razmerje vernikov do škofa? — Razmerje je pokorščina, ne samo zunanja, ne iz strahu, temveč iz ljubezni, ljubezni, katera družu sinove z očetom. — Ali vladika čuti breme — „preteško angeljskim ramenom“, ve, da kot služabnik Onega, kateri je dal življenje za svoje ovce, ne sme iskati svojih ugodnostij, ampak da za druge skrbi in se žrtvuje, da nosi križ. Boji se odgovornosti, ali zaupa na Boga in prosi verne, da mu z pokorščino in ljubeznijo lajšajo breme.

2. Škof — pa javno mnenje.

Bog ne pošilja svojih pastirjev zato, da bi jih ljudstvo zasmehovalo in sodilo.

Ne sme se poslušati onih, kateri pod krinko-krive svobode in neodvisnosti mislijo, da so poklicani, da sedajo na sodnji stol zoper svoje škofo, da presoajo vse njih naredbe, da se celo z grožnjami zaganjajo v svoje vladike. Take zadane prokletstvo, katero je sv. Duh izrekel po svoji cerkvi: „proklet naj bo, kateri bo tebe proklinjal“. — A tudi za škofo je sodba na tem svetu, a to ni oblast vernikov, niti je v to poklicano javno mnenje, niti državni ali deželni zbori, niti časopisi, ampak sv. stolica v Rimu in od nje določena sodišča.

Vlačiti delovanje škofovo pred sodbo javnega mnenja — se toliko pravi, kakor smrtno rano zadati od Kristusa samega dani uredbi kat. cerkve. Odrigati slednjič verne od cerkve je konečni namen onih, kateri slabijo in rušijo vez, ki veže vernike s kat. škofom. Slednjič pozdravlja se svoje verne z apostolskim pozdravom: „mir vam bodi“ — ta mir pa je mogoč le v Jezusu Kristusu, kateri je združil, kar je bilo razdeljenega.

3. Katoliški škef — pa narodno uprašenje.

Posebno je narodno uprašenje, katero vznemirja narode, in je postalo zid sovraštva in razpora. Ali ni leka temu zlu?

Da! le v Kristusu, v katerem so rešena vsa vprašanja. Odrnitev od Kristusa je provzročila razpor — povrnitev k njemu ga zopet zacele.

„Verujete v Jezusa Kr.“? V njem tedaj najdemo rešeno vprašanje narodnosti. V Jezusu Kr. sta se zljubila pravica in mir. Ljubeči tedaj Jezusa, ljubimo pravico in zavladava mejnarodni mir.

„Da predragi“, piše dalje vladika, „bodite pravični eden drugemu, časteči v bližnjem, bodisi katerekoli narodnosti, slika božjo, priliko presv. Trojice, brata Jezusa Krista; bodite pravični, priznavajoči bližnjemu vsa prava, katera vživa, kakor človek in kakor kristijan; vsa prava naj bodo naravna ali postavnim potom pridobljena: dovoljujoči mu popolno svobodo razvitka v osebnem in narodnem obstanku, saj je Bog sam hotel postaviti razliko jezika in plemen v človeškem rodu — oni Bog, ki ljubi vse... Pravica in mir sta se zljubila. Katoliška cerkev, katera sinovi ste, je samo del nebeskega mesta Jeruzalema, ki objemlje vse sinove in pokolenja, jezike in narode, ki vsi v miru in ljubezni pojó slavo Boga. Tako je tudi v cerkvi mesto vsem narodom, tu najdejo vsi resnico in milost, da se spopolnijo vsak na svoj način, in da doseže vsak svoj smoter, kojega mu je odredila Previdnost. Cerkev objemlje vse narode s čustvom dobre matere, vse blagoslavlja, vse brani, čuvajoč in spopolnujoč, kar imajo naravnega. Ta mati izlije tudi na vas svoj blagoslov, ako se bode te ljubili kakor bratje, da se združite v edinosti sv. vere v dovršenem človeku, da hodite v resnici in ljubezni, da napredujete v vsaki stvari v njem, ki je glava — v Kristusu“.

Res apostolske besede za Krčane, a tudi za vsakega vernega Slovenca. Posebno v naših zmedenih časih, ko skrivne sile, dobropreračunjeno netijo sovraštvo med posameznimi narodi, — saj med tem — rovarji žanjejo. K temu dostavlja „Slovenec“ kakor sledi:

4. Narodnost brez vere!

„Rodoljubi-materijalisti naših dni, dan za dnevom govore o narodnosti, svobodomiselnosti in napredku, a vezi nobene ne morejo najti med seboj, nobenega pomočka za napredek, nobene vzlage za svobodomiselnost, kakor jedino le — boj proti klerikalizmu. Boj proti klerikalizmu ta jih družu, ta jim je napredek, v njem je svobodomiselnost. Nikjer nič pozitivnega, nikjer nič tolažilnega. Ko bi zmagali klerikalizem, začeli bi se klati med seboj. Zato tudi v nas Slovencih „Slovenski Narod“, boječ se razklje v lastnem taboru, bije na boben in kliče v boj zoper klerikalizem za narodnost, svobodomiselnost in napredek, daši sam ne ve in še nikdar povedal ni, ni kaj

je narodnost, ni kaj svobodomiselnost, ni kaj napredek.

5. Katoliška cerkev pa narodnost.

Tolažilne pa so v takem času apostolske besede svete cerkve in nje škofov. Ti ne kažejo na boj, ampak k ljubezni, pravičnosti, k složnemu delovanju. Ti ne družijo naroda s sovraštvom do drugih narodov, ampak pozitivno z višjo ljubezno vezjo sv. vere. Ti vedo, kaj hočejo in kam hočejo. Katoliška cerkev je dandanes jedina glasnica miru in sprave, jedina prava učiteljica narodne vzajemnosti, katoliški škofje so jedini pravi apostoli bratoljubja. To je s tem pismom dokazal tudi krški škof dr. Mahnič“. Tako msr. Mahnič.

6. Katoliška narodna načela — pa naše razmere.

Pri nas na Primorskem divja boj na vsi črti proti Slovincem, kateri so za sedaj v manjšini. Na nečuvén način loža neti in izvršuje sovraštvo do vsega, kar je slovensko. Ljudje, kateri nikdar ne vidijo cerkve od znotraj, od zunaj pa bi najrajše videli križ savojske vojašnice na naših cerkvah, so dovolj nesramno-predržni, da celo v cerkev vtikajo svoje krive in nekrive nosove. Bode jih slovenska molitev, kolje jih, ko se našemu ljudstvu razlagajo zveličavni nauki naše sv. vere, da ljudstvo vsaj v okrilju kat. cerkve sliši materino besedo, najde tudi zatirani pravico.

Zato hujskajo tudi dobre meščane saj vedo zakaj: dvojni namen dosežejo, boj proti Slovincem in proti cerkvi. Ali nasilstvo rodi odpor; sejejo veter, želi bodo vihar. Minuli so časi, upamo, poturje. Naše ljudstvo se zaveda in zahteva svoje pravice in nič drugega. Pravice dajte nam, kakor jih sami vživite in mir bode.

Od koga pa to zahtevamo? Od ljudi, kateri ne poznajo Kristusa. Vže večkrat je naš list pokazal, da pri nas vlada židovsko-liberalna loža, kateri je geslo boj proti krščanski veri; od tod poklenski napor odrigati verne Slovence narodnosti in ob enem veri; saj le kat. vera daje našemu sicer majhnemu narodu poroštvo obstanka. Pri nas se dalje šopiri protiaustrijska „irredenta“, katera vedno očitneje kaže svoje želje in namene, da bi kmalu bili združeni z deželo, katero je loža krivičnim potom združila — sicer pa deželo bankrotov. Tej so seveda Slovenci, zvesti svojemu cesarju, svoji domovini, v napatju. Od tod gnjev in smrtno sovraštvo — do Slovencev. Od teh seveda ne pričakujemo pravičnosti — ne dočakamo pomoči.

Obžalovati pa moramo, da je imela do zadnjega časa ta prestolu in altarju sovražna sodrga zaslonbo in oporo na zgoraj, med tem, ko se je slovenski živelj, ker je pohleven, preziral, izročal na milost in

nemilost primorskim „pašam“, da celo zatiral. Saj se še vedno solnčijo v vladinem solncu možje, kateri vže davno nosijo nakrpano na svojem hrbitišču modro polo: „lahko greš“. Potem ni čudno, da so ti „paše“ tako predrzni, da se vtikajo v reči, kjer nimajo nobene besede; da krivdo zvrčajo na druge, ko so bili sami nezmožni, kar nas dovolj podučujejo dogodki zadnjih dni. Sad tega je nemir v deželi, razburjenost med prebivalstvom, a tudi ono navdušenje med našim ljudstvom.

In vse to se godi v imenu svobodomiselnosti, prostosti. Lepa prostost! Seveda razoveljejo ti ljudje prostost le za-se; njim dovoljeni so tudi veleizdajski klici, Slovence pa naj še glasno ne govori v svojem jeziku. To je sad lože. Pravico pričakujemo vsaj od tam, kjer se sveti na našem parlamentu „iustitia fundamentum regnorum.“ Pravico zahtevamo in mirna Bosna.

Odstavek o narodnosti v past. listu mil. vladike je prinesla tudi goriska „Eco“. Kako lepo! Menda ne misli, da italijanska narodnost nima pravic. Bodimo pravični. „Eco“ je pripoznala potrebo slov. šol v Gorici, tudi dobro ve, da za Slovence morajo biti pridige in kršč. nauki v cerkvi — tudi Podturnom — slovenski. Le nekaj manjka t. j. — vse. Pri vseh lepih besedah ostanejo Slovenci v Gorici, kjer so sedaj: brez sloven. šole, med tem ko je italijanska v vsakem kotu. Želimo, da hočemo dejanj. Ali je tako na njih „Eco-va“ stranka, da se ne upa nastopiti za pravico ali neče? — Vsaj poskušajo naj svojo moč pri bližnjih volitvah v mestno starešinstvo, da ne bodo vladali ljudje, kateri bodo plačevali južine za gonjo in hujkanje proti Slovincem. Hočemo, da kar piše „Eco“, kar privatno možje priznavajo, tudi dejansko izvršujejo — to v ime pravice in miru.

Na delo!

1. Delavcem.

Veliko šuma vzbuja dandanes po svetu tako zvano delavsko uprašanje v ožjem pomenu besede.

V imenu tega uprašanja se zbirajo tudi v Avstriji delavci na tisoče in stitose v delavske vojske. Dvojna vojska delavcev se zbira v boj, odločen boj proti krivici, za pravico. Eni načelujejo krščanska načela — krščanska pravica — Kristus! Drugo vodijo židovsko-samopašni razlogi, krivica — Anti-krist! Prva vojska krščansko-družbena je v Avstriji — močnejša, kakor je tudi drugodi marsikje nadvladala drugo — brezbožno — družbeno! Prva hoče družbi človeški vtisniti pečat krščanske pravice, ter tako rešiti in osvoboditi delavce in se za to imenuje kršč. družabno (socijalno); druga pa hoče vse še zadnje ohranjene krščanske sledove izbrisati iz človeške družbe in hoče ulogo Kristusa-Boga prenesti na ljudstvo kot družbo t. j. ljudske množice večini in si prisvaja priimek demokratično (ljudsko) družabne vojske. Nasproti si torej sto jiti dve vojski in dvojna različna vodilna načela... Kristus — ljudska masa; Bog — stvar (človek)! *Krščanski socijalci pa brezbožni socijalci ali kakor jih na Goriškem zovejo „mokrači.“* Kdo bode zmagal? — Brez dvombe Kristus!

2. Kako je pa pri nas?

Kako je pri nas? Zadovoljnostjo moramo bilježiti da na Goriškem demokratiški socijalizem le počasi napreduje. Naj se tudi nedelavci okoli „Delavca“ in njih primorska garda pehajo in ubijajo kolikor hočejo, naš narod ne zvbijo še tako hitro na njih pogubonosno, brezbožno stališče. In da tega svojega črnega namena ne dosežejo, bodi naša skrb. Pazljivo zasledujemo in razskrivajmo njih nakane ter delavce poučujemo in svarimo. Prirejajmo shode, da javne krščansko socijalne shode. kakor je bil n. pr. zadnji v Sempetru pri Gorici. Organizujmo tvorniške delavce!

3. Narodno gospodarstvo.

Ali kakor socijalno je pri nas isto nujno gospodarsko uprašanje. Naša dežela je po

večini kmečka ali gospodarska. Vidimo pa, da zadnje čase gospodarstvo močno propada.

Kje tiči vzrok temu propadanju?

Prvi vzrok je, ker so čisti dohodki naših njiv, senožeti in vinogradov previsoko cenjeni in vsled tega z davki preobremenjeni, kakor smo dokazali v našem listu meseca marca.

Drugi vzrok je domovna postava. V tem pogledu se bode pa v malo letih na boljše obrnilo, ker je ona postava predelana v korist občinam na deželi.

Tretji vzrok je nizka cena pridelkom. Naj vseje kmetovalec karkoli hoče: pšenico, reč, ječmen, turšico, krompir, repo itd., ako primeri stroške dohodkom, pride do zaključka, da je na gotovi izgubi.

Kaj hočemo reči pa o vinskem pridelku? Ako vzamemo v poštev vse kar je dan danes treba pri obdelovanju vinogradov, kakor žveplo, vitrijol, nasad divje ameriške trte in njene požlahtnovanje, mora vsaki zvedenec pritrditi, da stane vinorejca hektoliter vina gotovo 18 do 20 gld.

Kolikrat pa ga prodajo po taki ceni?

Da kmetijstvo propada je krivo tudi:

4. Pomanjkanje kmečkih delavcev.

Iz enih občin, kakor n. pr. iz Renč gre leto za letom do 500 najboljših delavskih moči v svet kot zidarji prepustivši doma njive in vinograde starčkom, ženskam (kolikor jih ni v Aleksandriji) in — otrokom.

Da pri takih razmerah gospodarstvo ne more vspevati se razume samo ob sebi. Naše mnjenje je tedaj, da bi se naši ljudje vsaj taki, ki posedujejo zemljišča, bolj držali doma, in bolj obdelovali svojelnjive in vinograde, nego da gredo v svet si dela iskat. Res je, da si mnogo zaslužijo, a resnično je tudi, da doma svoja zemljišča in posebno vinograde zanemarjajo. Kar pa čez leto zunaj zaslužijo, po zimi doma večidel zapravijo. In ker na slabo obdelanem polju premalo pridelajo, so primorani na „upanje“ živeti in se zadolžiti. Na tak način škodujejo sami sebi in drugim posestnikom, kateri ne morejo delavcev dobiti, da bi svoja zemljišča prav obdelali.

Oh koliko sveta je še v naši deželi neobdelanega, koliko zakladov je še zapanih!

Nadejamo se sicer da nas pri pregledovanju zemlj. katastra naše dežele vis. vlada ne bode prezirala.

Isto tako upamo, da bode v prihodnje država vso skrb v to obračala, da bode varovala naše koristi in interese, ter da bode vsako pogubno konkurenco ali škodo našim pridelkom pravočasno od nas odvrčala.

A tudi sami ne držimo rok križem. Snujmo po deželi posojilnice, da rešimo kmetovalce oderuških pijavk. Kako hoče poljedelec izhajati, ako mora plačevati oderuhom za malo posojilo po 15 do 30 odstotkov obresti, dočim mu njegovo zemljišče k večjemu po pet odstotkov donaja?

Kje pa je gospodar, da bi nikdar ne prišel v žalosten položaj, kako posojilo iskati?

Na delo torej gospodarji! Pomagajmo si najprej sami s posojilnicami, snujmo pa tudi gospodarske zadrage. Potem ne bode mo siljeni naših pridelkov pod ceno prodajati. In dasi so davki in druge naklade neznosne, bodemo vendar ložeje izhajali in naša gospodarstva gotovega propada rešili.

Slovensko Alojzijevišče.

Slovenci smo še do nedavno robotili drugim, svojega pa nismo nič imeli. Toda v zadnjih treh desetletjih smo mnogo ustanovili sebi v prid: veliko književnih zavodov, tiskarn, šol, odgojilnic, društev, posojilnic i. t. d. Lahko rečemo, da kar smo storili, smo storili iz sv. navdušenja. To morajo priznati celo nasprotniki, kateri pa tudi poznajo in izkoriščajo slabosti našega navdušenja: nastanovitnost in neprevidnost.

„Slov Alojzijevišče je ustanovila idealna misel slovenske duhovščine, o čemer pričajo navdušeni dopisi č. gg. iz leta 1891 in 1892.

Navdušenje je raslo od leta do leta. Bila je res volja vse slovenske duhovščine, ki je pričala odbor, da je zavod razširil, da je nakupil društvu hišo, v kojoj je sprejel 50 učencev. Od tistega časa pa si je nadel odbor veliko skrbi ne toliko za izplačanje hiše in za vzdržavanje učencev ko za duhovno odgojo in uspešno šolanje učencev. Prvo leto smo še prebili, a vže drugo leto so bile odborove moči pri kraju. Poleg dela je bilo treba prevzeti tudi odgovornost nasproti staršem, učiteljem in dobrotnikom. Kako naj bi odbor to zmožel? Saj niti knezonadškofijsko deško semenišče ne more najti stanovitnega in vstrajnega ravnateljstva. Ravno isto je tudi v škofijskem konviktu v Trstu in še marsikje. Toliko menj je smelo upati zanesljivega vodstva „Alojzijevišče“, kjer je še več truda, ko v onih zavodih — Te skrbi so morale odbor dve leti. dokler se je nazadnje odločil, da je občnemu zboru predložil pogodbo s č. šolskimi brati. Zgodilo se je to prav po sili, ker drugače bi bili morali zapreti zavod.

Mnogim se je zdel sklep občnega zbora prepogumen in predrzen. „V petih letih cel zavod, s takim vodstvom in brez novca v blagajnici, to je vse prenašlo“ menili so. Zgodilo se je to v zaupanju na božjo previdnost, in v zaupanju, da bode slovensko občinstvo vstrajalo v navdušenju za zavod. In res, previdnost božja nam je bila letos posebno mila. Vdobili smo do 2000 gl. izvanrednih darov, da nam do danes ni bilo treba nakopavati si novega dolga, če prav smo imeli od avgusta 1896 do zdaj okolo 2000 gld. izvanrednih stroškov. Lep zgled nam je zapustil preč. g. vikar † Janez Šmuc v Žabljah, ki je volil zavodu 300 gld. — V blagem spominu ostane učencem in dobrotnikom skromni in tihi gospod števerjanski preč. g. † Anton Gregorčič, ki nam je volil tretjino svojega imetja. „Alojzijevišče“ mu bo hranilo hvaležen spomin. Pohvaliti moramo tudi slovenske občne, katere so letos mnogo prispele in s tem olajšale breme drugim dobrotnikom.

Treba je še, da večina naših dobrotnikov ostane zvesta zavodu. Bilo bi res nemodro, ako bi dobrotniki zdaj odstopali, ko smo izročili zavod spretnim rokam č. šolskih bratov. Č. bratje so vzorni redovniki, pobožni, goreči in delavni od ranega jutra do poznega večera. — Slovenski dečki so jim udani, da nimajo č. bratje o nikomer tožbe. — Koliko gorečnost imajo č. bratje za zavod, priča okrašena kapelica, za katero so izprosili skoraj vso opravo pri svojih dunajskih znancih. Za mesec maj n. pr. je č. g. ravnatelj Zaharija vdobil v dar lepo soho Device Marije in veliko sliko blaženega ustanovitelja Janeza de la Salle.

Vestno se trudijo tudi za poučevanje šestrazrednega zavoda, kar gotovo ni lahko delo, če bi prav vsi učenci bili bistre glave. V začetku jim je bilo to delo toliko teže, ker niso našli nobenega hišnega reda, ker niso prav razumeli učencev in ker niso poznali učnih načrtov. Vse to je zdaj srečno premagano!

Č. gg. dobrotniki naj ostanejo torej zvesti zavodu kakor dozdej in naj omagajo v dobrodelnosti. —

Preč. g. generalni asistent je spodbujal odbor, naj zavod spopolni in razširi, da bo v njem prostora za več gojencev, morda tudi za druge šole n. pr. za dvorazredno pripravljavnico ali za izobraževalne tečaje in nedeljske šole slovenskih dečkov i. t. d. Odbor je obljubil, da se bo trudil za napredek prvega slovenskega zavoda v Gorici. „Alojzijevišče“ mora torej ostati in rasti, da bo zavetišče slovenske mladine v Gorici.

Ne v Aleksandrijo!!

V Aleksandrijo hodijo iz tuk. krajev zakonske žene in dekleta, kjer se nastanejo več let. To izseljevanje pa škodi v družinskem in moralnem oziru toliko, da je moramo vsi obsojati.

Pravega zakonskega življenja si namreč ne moremo misliti brez moža in žene, katera sta enega duha in enega srca. To pa se

dogaja le, ako bivata mož in žena skupaj; le tedaj spoznavata svoje medsebojne čednosti in vrline, da se še bolj ljubita; opazujeta drug na drugem mogoče slabosti, ter se dobrohotno opozorita; v žalosti in nesreči se tolažita, ter si lajšata drug drugemu svoje križe in težave. In naj bode mož še tako nesrečen, naj ga tarejo razni križi ter opravila, naj bode še tako žalosten in otožen — prava žena — gospodinja bode ga tolažila, osrečevala ter osrečevala s svojo ljubeznijo, s svojim sočutjem. Možu je dobra žena, ki spoznava nalogo krščanske zakonske žene, pravi angelj, ki mu vliva kaplice tolažbe v kupo britkosti in trpljenja. Vzemimo torej možu ženo ali pa naj odpotuje žena v Aleksandrijo, kaj bo iz njega. Doma nima več nobenega, ki bi ga tolažil, mu pomagal, ga dobrohotno opominjal in varoval pred nevarnostmi. Tak mož sam sebi išče utehe večinoma v krčmi. Žalibog moramo prevečkrat, videti, da so možje v Aleksandriji prebivajočih žen pijanci, zapravljevci itd. — Da se vsled ločitve žene od moža zakonska ljubezen ohladi, uči vsakdajna skušnja, in le prevečkrat vidimo, da mož zaničuje in sovraži svojo otišlo ženo ali pa se jej dobrička le toliko časa, dokler mu pošilja denarja ali pa, ako je domu kaj prinesla, dokler ga zalaga z denarjem, da pije in zapravlja. A še več! Tudi taka žena se naveliča svojega moža in ostane večkrat za vedno v Aleksandriji. In takó imamo zakonska, ki nista ne mož ne žena, ne vdovec ne vdova, ne fant ne deklé! —

A zakonski imajo še družino, imajo otroke, katere so dolžni skupno odgojevati. V nežni mladosti ima mati glavno nalogo pri odgoji. — Ona vceplja v otroško srce nežne čute in seme raznim čednostim; ona blaži otroku srce. Vzgojevalci so v tem edini, da je za nežna leta pri vzgoji otrok mati prevažen faktor. Otroci, kateri izgube v mladosti mater so trdosrčni nevsmiljeni, na sploh zanemarjeni. In res to vidimo le prevečkrat pri otrocih Aleksandrink.

Zakonske žene gredo v Aleksandrijo bajit (dojit), ko nimajo njihovi otroci še pol leta. Nežnega otroka — črvička zapusté v času, ko najbolj potrebuje materne pomoči, lastnemu otroku odtegnejo zdravo hrano svojih prsij, izročivši jih tujim ženskam, ter same živé druge, tuje otroke. Ker se pa matere vračajo še le po tretjem četrtem letu noče otrok o „mami“ nič vedeti, je noče poznati. In ker se nadalje to izseljevanje ponavlja po rojstvu vsakega otroka vidimo v družinah do pet otrok, kateri pogrešajo materne vzgoje. Ti otroci ne ljubijo svoje matere je celo zaničujejo, a poleg tega so tudi proti drugim trdosrčni, nagajivi, nevbogljivi in žalibog večkrat skrajno hudobni.

A vprašal bo kedo: Zakaj pa oče ne skrbi za otroke? Odgovarjam: Večkrat ne vtegne, ker ima opravilo v krčmi — a če je še vesten, ne tiče odgoja nežnih otrok v njegov delokrog; oče ima sto drugih opravil pri gospodarstvu.

Otroci, so popolnoma zapuščeni, v nežni mladosti hodijo za očetom po krčmah, privadijo se ponočevanju in pijanstvu in ni čuda, da je mladenec aleksandrinke večkrat vže pravcati pijanec ponočnjak, zapravljevec itd. In naj se vrne žena — mati po letih z denarjem iz Aleksandrije — ji bode ubogo malo tehnil, kajti najj prežé vže mož in sinovi. A poleg vsega mora vsaka opazovati, da s vsem svojim denarjem ne more odkupiti prvotne ljubezni moževe, še manj pa pridobiti si ljubezen otrok ter popraviti zanemarjeno vzgojo. In ni to žalostno? (Dalje)

Politični pregled.

Notranje dežele.

Državni zbor. Nemci, liberalni in nacionalni se vedno zavlačujejo razprave, ter tako nagajajo vladi radi jezikovne naredb. Razpravljal se je nujni predlog socijalnih demokratov radi razpusta zveze železniških služabnikov. Govoril je tudi posl. dr. Krek, ki je pričel svoj govor v slovenskem jeziku. Pivi njegov govor pričal je o njegovi ljubezni do delavskih stanov, ter o temelji-

tem socijalnem znanji. — Začasno zbornično predsedništvo je bilo zopet izvoljeno. — Posl. dr. Ebenhoch in tovariši so predložili predlog glede spremembe državnega ljudsko-šolskega zakona. — Posl. Laginja upraša predsednika, kedaj pride na vrsto njegov in Gregoričev nujni predlog. Zdi se, da bi se vlada rada izognila razgovoru o primorskih razmerah. — V petek so razpravljali o predlogu nemških nacionalcev, da se Badeni in 4 ministri posade na zatožno klop radi jezikovne naredb. Posl. Wolf je na nečuyen način žalil slovanske narode, ter tako provzročil velik škandal v zbornici. Ob tej priliki vršili so se v zbornici taki škandali, da mora državni zbor izgubiti ves ugled. Provzročitelji pa so bili kulturonosni Nemci Schönerrarjeve barve.

Pogodba med Avstrijo in Ogersko provzroča sedaj obostranskima vladama zelo veliko preglavico. Odpostanstvi obeh državnih zbornic se ne moreti porazumeti med seboj. Naši zastopniki tirjajo, da naj Ogerska k skupnim stroškom donaja 43 odstotkov, Ogrji pa ponujajo le 31 odstotkov. Sedaj se zopet prično pogajanja med vladama. Najhitreje pa bodo tudi ta brezvspešna.

1. majnik so tudi letos socijalni-demokratje slavili. Priredili so shode po raznih mestih. Izgredov ni bilo. Sploh pa pojema navdušenje za delavski praznik.

Vnanje države.

Rusko. Od našega in ruskega vladarja so dobile vlade v Belemgradu, Sređcu, Bukareški in Cetinju priznanje, da so pravilno postopale in se niso mešale v grško-turške homatije.

V Barceloni na Španskem so ustrelili onih 5 anarhistov, ki so lani na praznik sv. Rešnjega Telesa z bombami napadli procesijo.

Grško ministerstvo je odstopilo. Vodja opozicije Ralli je sestavil novo ministerstvo, ki je sklenilo, da se vojna nadaljuje. Dva ministra sta odpotovala v Farzal, da sta se poučila o položaju armade.

Grško-trška vojska. Grška armada se je zbrala pri Farzalu. Tudi Turki so pričeli vse svoje čete pomikati proti Farzalu. Pri Velestinu je prišlo do boja. Bitka je trajala baje več dni. Boj je trajal vsaki dan po 6 ur. Turkom se ni posebno dobro godilo. Resnica je, da je pri Velestinu padlo mnogo več Turkov, kakor pa grških vojakov. Obe armadi se pripravljata za odločilni boj. Polkovnika Vassos in 14 drugih častnikov odzvala je vlada s Krete, da so ž njimi pomnoži armada v Tesaliji. Pri Farzalu sta se sovražnika zopet spopadla. O bitki pri Farzalu poroča „Agence Havas“ iz Aten: Tri turške divizije so se udeležile bitke pri Farzalu. V grški armadi pod poveljstvom prestolonaslednika in princa Nikolaja je bilo 20.000 mož in pet baterij topništva. Bitka se je pričela 5. t. m. ob 2. uri popoldne, ki se je nadaljevala celi dan in končala pozno v noč. Dve turški bateriji ste premagali grško topništvo. Proti opoldne je jelo topništvo prodirati in se obrnilo proti desnemu grškemu krilu. Turške vrste so z izvanredno naglostjo prodirale proti grške čete v precejšnjem neredu, vender so še do farzalskega mostu streljale na sovražnike. Tu je prišlo turškim četam na pomoč turško topništvo. Pri vasi Basili so se grške čete še jedenkrat krepko uprle sovražniku. Kroglja iz grškega topa se je razpočila ravno pred vojaškim atašejem Francije in Avstrije, ki so se hoteli prepričati o momentalnem stanju ljutega boja. Ob 6. uri zvečer se je vstavilo turško topništvo pred Farzalom, mest tem ko je pehota zasedla v Farzal vodeči most. — Zjutraj okolu sedme ure so Turki po kratkem boju vzeli Farzal. Na obeh straneh se je porabilo mnogo streliva. Na turški strani je padlo 250 (?) mož, ki so deloma ranjeni. Zvečer je ostala turška armada v Farzalu in danes zjutraj prodira nadalje. Zmaga se pripisuje precej dobro izvežbanemu turškemu topništvu. — Vse kaže, da bode Grška podlegla turški sili.

Dopisi.

Iz Branice — aprila. (Izv. dop.) — Končno določen kraj in prostor za postavljenje spomeniku pok. bar. A. Čehovinu. — Ogorčenost med vsem ljudstvom radi poslednjih nasilstev lahonske družali in podkupljencev. — Nedavno je pisal predsednik goriškega veteranskega društva, g. stotnik Jacobi, ki je tudi slovenskemu narodu naklonjen kot pravičen mož, tukajšnjega cerkveno-skladovnega odbora načelniku g. Fr. Stembergerju, med drugimi, tako le: „Bodite zagotovljeni, da se spomenik pok. Čehovinu ne postavi nikjer drugod, kakor le v Branici“. V ta namen je došel vže 2 krat iz Dunaja na lice mesta gospod Fabijani Maks (rojen iz znane družine v Kobdilju) docent na dunajski tehnik, ter si je ogledal prostor in vže naredil sliko, kamor se bode spomenik postavil. V drugič je bil tu zdaj po veliki noči, ter odločil v to malo vzvišen kraj pred rojstno kišo junakovo, ki je najumestnejši za to. — Spomenik bode doprsen kip iz bron, kar bo stalo precejšno svoto; žalibog pa, da nabrana svota še ne zadostuje, ter bodi mi dovoljeno s tem naprositi vsa slovenska županstva, zlasti one v naši bližini in vse ostale rodoljube po Slovenskem, ki se mislijo osebno udeležiti l. 1898 te zares redke pomenljive slavnosti ob 50 letnici vladarstva našega vladarja, da bi svoj „obolos“ h temu spomeniku blagovolili kmalu doposlali gor omenjenemu predsedniku veteranskega društva; kajti italijanski domoljubi so vneti le za Italijo, in od te strani ne bode došlo veliko (?) prispevkov. Pokažimo pa mi Slovenci, da znamo ceniti naše junake in zveste avstrijske domoljube s tem, da vkljub tolikim narodnim davkom damo še kak skromen dar v gor označeni namen.

Le eno bode žalibog h temu primankovalo, namreč nova vže 1890 l. pričeta cesta iz Rihemberga do Branice, katera razun 3 mostov ni še prav nič izdelana. Zato dreza v istem listu g. predsednik veteranov, da naj bi se merodajni krogi potrudili, da bo do cesarjeve 50letnice izgotovljena, ko se bode ista proslavljala ravno s postavljenjem omenjenega spomenika. Ne vem kaj mora zadrževati vis. vlado, da delo vže 3 leta miruje, akoravno je svota, v ta namen določena, pri c. kr. namestništvu v Trstu. Naj bi se požurila zadevna županstva, da podrezajo vis. vlado in laške (!) inženirje, da se delo nadaljuje in cesta dogradi tudi zaradi omenjenega spomenika; kajti vse prizadeto ljudstvo vže glasno mrmra radi te malomarnosti in brezbriznosti merodajnih oseb. Mar naj so zopet temu obotavljenju krivi laški inženirji, ali kali?

Kakšna ogorčenost vlada med našim slovenskim ljudstvom tudi v najmirnejšem in oddaljenem kotu slovenskega Primorja vsled zadnjih dogodkov v Gorici, Trstu, Kopru in Istri, ni mogoče dopovedati. V vsaki družbi se govori z ogorčenostjo o vnebovpajočih krivicah, radi katerih zlasti sedaj naš narod ob vsej periferiji toliko trpi. Moj sorodnik, ki je na učiteljsku v Kopru, in je bil o velikonočnih počitnicah pri meni, mi je pravil nezaslišane reci o koperskih „fakinadah“ na mirne dijake in druge okoliške Slovence, kateri nimajo od nikoder resne brambe in zavetja, niti tam, kjer bi jo po postavi morali zahtevati. Kaj bi rekla vlada, ter kaj bi storila n. pr. da so to nemški dijaki, a ne ubogi slovenski učiteljski? Ej, „Bauer das ist was ander's!“ Vse ljudstvo je pa zelo ogorčeno na najvišega dostojanstvenika v Primorju, ki je in mora tudi biti največ za to odgovoren, zlasti ker se ista hudodelstva dan za dnevom ponavljajo tako rekoč tudi pred njegovimi očmi. Ko se je dne 20 m. m. poslavljaj od mene moj sorodnik učiteljski pripravnik J. V., odsvetoval sem mu zopet se v Koper v nevarnost podati, iz ktere je vže 2 krat srečno ušel, ker nisem nič dobrega slutil. Ali pokazal mi je nekó dopisnico, katero je kopersko ravnateljstvo pisalo drugemu dijaku, da naj le pridejo nazaj v Koper, ker se jim ni niti tam, niti

na poti ničesar bati. In tako je odšel v dežju peš v 6 ur odtod oddaljeni Trst. Ali moja slutnja bi se bila kmalu spolnila, da ni božja previdnost čula nad njim — Jos. Velesom — in njegovimi tremi tovarši: Orlom, Kutinom in Bratinov. Z dné 25. t. m. mi je omenjeni nečak naznanil, da moja slutnja se bi bila res kmalu spolnila, za kar se imajo pa poleg božje previdnosti zahvaliti posebno g. stotniku pl. Baroniju in g. prof. Kleinmayerju, ki sta jih rešila dejanskega napada razbojniške laške druhali na parniku dne 20 t. m. — A še pozneje zvečer 22. t. m., ko so šli dijaki od zaslišanja iz koperskega sodišča jih je hotela napasti druhal koperske fakinaže, „da jih ni rešila sodnikova previdnost, ki je poslal takoj po orožnike, kateri so spremljali dijake v senci nasajenih bodal v njih stanovanju“, kakor mi piše moj nečak, ki h koncu daljšega pisma, katero je bilo objavljeno v „Slov.“ vprašuje: „Sodite potem, ali nam je mogoče se učiti?! Kako se more dijak učiti, ako ima dan za dnevom s sodiščem opraviti, potem s preiskavo pri ravnatelju ki nam celo očita, da smo sami krivi, da so nas napadli itd., ker govorimo po ulicah slovensko!“ Strašno! H koncu moramo pogostoma tudi na orožniško postajo, kjer se vrše te preiskave itd. Za Boga! Proč s takšnimi žalostnimi odnošaji, ako živimo še v pravni državi Avstriji!! Vi slov. časniki in „Prim. list“, pa vpijte ter ne odjenjajte, da se brž ko brž temu odpomore za vselej, kajti še drugi prijatelj mi piše tudi iz Kopra, „da imajo tam vže tri mesece živi pekel in neprestani „pust“, in Bog sam ve, kaj še vse pride za tem, ker merodajni krogi migajo le z ramami! Jaz pa zakličem danes v imenu vsega slovenskega naroda:

„Sovražnik naš naj bolj boji
Se složnega Slovencev vpora;
Naj še tako trdno stoji —
Po slogi naši — pasti mora!“

Toliko za zdaj. O priliki pa kaj bolj veselega!
M. Mihaeljev.

Iz Bilj. — V tuk. duhovnji začeli bodeti v kratkem delovati dve društvi, kateri bodeti biljenskim duhovnijanom v veliko korist: 1) hranilnica in posojilnica — in 2) vzajemno podporno društvo za zavarovanje goveje živine. Posojilnica, kateri je pristopilo do sedaj nad 70 udov, in katerej je bil enoglasno izvoljen načelnikom domači kurat č. g. Ivan Rojec, potrjena je vže in vpisana v združni register glasom odloka c. kr. okrožnega sodišča dné 17. aprila t. l. št. 965 ter bo začela v kratkem poslovati. — Zadnje nedeljo zbrali so se na povabilo č. g. kurata tuk. kmetje, da ustanove društvo za zavarovanje goveje živine v slučajih kake nezgode ali zla. Društvu je pristopilo isti dan 62 udov, kateri so izvolili načelnikom društvu č. g. kurata, podpredsednikom pa g. Ant. Šavnika, tuk. veleposestnika. Ko bodo pravila od vis. vlade potrjena, začelo bo društvo poslovati. — Upamo, da bodo naši ljudje spoznali korist omenjenih društev ter se jima polnoštevilno pridružili. —

Iz Kranjskega. Po večletnem prestanku mi je bilo zopet mogoče prošle velikonočne praznike obiskati Trst. V jutro privedel me je „kurirni vlak“ v bogato mesto. Najprvo sem se podal v cerkev „starega sv. Antona“, ki je bila na moje začudenje, natlačeno polna pobožnega ljudstva. Po dokončani službi božji zašel sem v bližnjo ulico sv. Frančiška (Via S. Francesco) v kateri, na koncu pod hribom, moli kviško visok stolp, podoben tovarniškemu dimniku. Radovednost gnala me je v obližje stolpa. Imenovana ulica je v početku dokaj čedna, dodane so ji zadnja leta nekatere stavbe, med temi, kakor sem čul, tudi nemška šola, ki ličnost ulice dokaj povekšujejo. Nič kaj se pa ne poda več cevni, zidan vodnjak sredi ulice, ki zapira očem daljni del ulice. Za moj ukus to v resnici ni, za oglede mesta je pa kakor nalašč, tu namreč končuje lepi del ulice, in se pričenujajo priproste hiše. Ker sem bil namenjen do stolpa, ogledal sem si tudi ta del. Bledi, upali obrazi in suhe postave, stoječe pri

oknih ali vratih, so mi pričali da tu bivajo delavski stanovi. Povprašam spremljevalca, če ni tu oddelek stanovanj za delavce. Da, mi odgovori, tukaj stanuje v večini delavstvo, katero si v mestu išče raznoterega zasluzka. Čemu je pa ta stolp? Tukaj topé svinec in lijejo „šretine“ (sibre za strele). In poslopje okrog stolpa? Tu so pa delavski domovi. Kaj se potrebuje toliko delavcev za prirejanje svinec? Ne, delavci tu stanujoči so delavci raznih strok tržaškega mesta. No, sem si mislil, pač zdrava stanovanja v svinčenem soparu; ter vprašam dalje: ali je mogoče prenašati svinčeni dim in sopuh? Če ni človek privajen zelo težko, a delavec v tem mestu mora potrpeti in prenesti vse, to pa še z najboljšo voljo. — Nad vhodom, pod stolpom, je št. 15. Mikalo me je videti znotranje prostore. Sicer je težko vstopiti, v oziru radovednosti, med tuje ljudi, toda delavca se ni bati, on je v večini še blaga duša, posebno če ga o čem vprašaš, ti vse odkrito pove. — Odslovim spremljevalca, ter srčno prestopim vhod. Za vhodom je malo štirivogelato dvorišče, obdano z več spodnjimi prostori, kateri se rabijo za topilnice, skladišča itd., nad temi je več nadstropna hiša s stanovanji, z v središču obrnjenimi okni in vrati. No si mislim, tu nad topilnicami mora biti pa zelo prijetno za hišne bivalce, kadar se razna primes med žarečim svinčcem „cvre“. Ta duh privedel me je hipoma v prvo nadstropje, da kaj več o tem poizvem; seveda najrajši bi bil to sam okusil, toda ni mi bilo mogoče, ker je delo počivalo, upam pa, da je vse resnica kar se mi je povedalo. Reklo se mi je, da vlada nekatere dni zelo občuten smrad, katerega je posebno pri odprtem oknu ali vrstih težko prenašati; poleg tega je tudi vreden šum in ropot, ki ga povzročajo po stolpu padajoče kroglice, kateri je za človeško uho, posebno bolniško, preobčuten. Omenjati mi je, da glede vlažge, teme itd. ta stanovanja zaostajajo za najrevnejšo vasjo na deželi. O straniščih in gnojnikih celo govoriti ni, ker 70 centimetrov globoke luknje se pač ne morejo tako imenovati. Nepopisljiv je smrad, ki se vzdiguje iz teh votlin. Stanovanja navadno obsegajo kuhinjo in poleg te malo sobico, v kateri mora tihati noč in dan pet ali še več oseb. Vsa družina prenočuje v jedni taki izbici. In takih lukenj je v tej zidini za stanovanja odločenih nad tridesetim družinam. Najemnina znaša mesečno 6 do 7 gld.

Tako izgleda delavski dom v bogatem mestu Trstu. Če bi vže drugega ne bilo, to dovolj jasno govori, da je Trst v zdravstvenem oziru slabši nego vsaka hribovska vas. Gospodje! ki vam je, na deželi, vsaka vaška lužica, vsak kupec živalskega gnoja, velik bodec v oči, ozrite se vendar nekoliko na smradljive ljudska stranišča po mestih, iz katerih se razširja mnogokrat tudi duševna kuga. Mestna oblastva, katerih dolžnost je skrbeti za zdrava stanovanja, morala bi večkrat pokukati v take delavske luknje in prepričala bi se, da v takih stanovanjih delavski rod ne more dolgo zdrav ostati. In vendar je tudi delavec človek po božji podobi vstvarjen.

Prijatelj delavcev.

Kaj novega po Slovenskem?

Na Kranjskem. — Dr. Marijan Zolayski je imenovan okrožnim zdravnikom v Vipavi. — Vbil se je 65 letni Pet. Terkah, iz Rakolika pri Postojni. Spal je v svilih ter padel iz njih. — Kovač Lor. Logar je padel v Soro ter utonil. — Pri kopanju temelja kat. doma našli so 500 srebrnih novcev iz dobe oglejskih patrijarhov in goriških grofov. — V Gorenji Kanomlji, spodnje idrijske fare, je gorelo.

Na Stajerskem. — Mil. škof lavantinski dr. Napotnik so odpotovali v Rim. — Umrl je preč. g. Jož. Heržič, infuliran prošt v Ptuj. — Pogorel je v Frankolovem posestnik Jošt. Zažgal je 8 letni sin. — Pri Sv. Barbari v Halozah je zgorela šola. — V Trgovišču je nastal požar. Posrečilo se je ga omejiti. — Hrošči so se v obilnem

številu prikazali po Spodnjem-Stajerskem. — Tudi spodnještajerski Nemci in nemčurji kujejo proteste proti jezikovni naredbi. Sedaj pa vže bo gorje Badenju!

Na Koroškem. — V Dravi se je utopil mladi posestnik p. d. Pok v Dolu pri Zihpoljah. Truplo so našli blizu Glinj. — Za Beljak in okolico se je ustanovilo katoliško, delavsko društvo. — Novo posojilnico so ustanovili v Smihelu pri Volšbergu. — Na Ziljski Bistrici se je dné 17. apr. ponesrečil v tovarni mašinist J. Pogačnik. Grel je neko ploščo v ognju. Plošča se je raznesla in ranila 20-letnega mladeniča tako, da je kmalu zatem umrl. — Pri obč. volitvi v Celovcu so bili izvoljeni vsi trije kandidatje nemško-nacijonalne stranke. Konservativce bar. Mandorf je propadel. — Posestniku p. d. Srednjemu Branceju na Kozjemvrhu nad Spod. Dravbergom je dné 18. t. m. pogorela hiša. Škode je 800 gld.

NOVICE.

Gorica.

Vojvodinja Alençon. Grozna nesreča se je dogodila v Parizu. Mnogo ljudi je našlo smrt v plamenu.

Hud udarec pa je zadel našo vladarsko hišo. Med mrtvimi je tudi vojvodinja Alençon, najmlajša sestra naše presvetle cesarice.

Po tesni vezi, ki spaja avstrijske narode z vladarsko hišo, postalo je žalovanje splošno. Tudi Slovenci sožalujejo s presvitlo vladarico, ter molijo, da Vsemogočni podeli moči presvitli cesarici in vsej cesarski hiši, da udano v voljo božjo prebijejo ta grozni udarec.

Prevzvišenemu kmezonaškofu se je bolezen nekoliko zboljšala. Pretekli teden se je vže sprehajal po vrtu. Molimo za našega nadpastirja.

Vse gg. naročnike „Prim. Lista“ kateri nam niso še poslali naročnine, prav ujudno prosimo, da to storijo prej ko mogoče. Prosimo tudi tiste, kateri dolgujejo se za leto 1896, da storijo svojo dolžnost.

Naročnina naj se pošilja le pod naslovom: Vpraništvo „Prim. Lista“ v Gorici, Nunska ulica št. 10.

Poročil se je danes v Solkanu g. dr. Alojzij Franko z gospico Gabrijelo Doljakovo, iz znane narodne obitelji solkanske. Čestitamo.

Goriški mestni očetje so sklenili v zadnji seji, da odpošljeje na ministerstvo in vlado spomenico v kateri opišejo vse krivice, katere se gode goriškim Italijanom od strani Slovencev. Pri tej priliki so povdarjali svojo 2000 letno kulturo, (ki se pa kaže v slabi luči), in c. kr. sodni pristav Ciani čutil se je poklicanega, da v navdušenih besedah opiše hujskanje slovenske duhovščine. Zakaj ni takoj tudi navel imen hujskanjajočih duhovnikov?! Kake krivice navedejo v spomenici, smo res radovedni. Seje se je udeležilo le 14 starešin, ostalim je bila komedija preneumna, zato so ostali doma.

„Eco“ in shod v Šempetru. „Eco“ z nepopisno ironijo govori o šempeterskem shodu. Pozabila pa je povedati da je državni poslanec dr. Gregorčič v Šolskem, cerkvenem in socialnem vprašanju na podlagi skupnega pastirskega lista, tedaj katoliško govoril. Zakaj?! „Eco“ pa ve povedati o združenju obeh strank, ter nam indirektno hoče očitati da smo se izneverili katoliškim načelom. Da „Eco“, jedini smo v narodnih težnjah, ker so in bodo pri sedanjih razmerah še desetletja pravične. Verska načela pa naš list ravno tako odločno zagovarja in bode zagovarjal, kakor poprej. Kdo pa se je v resnici izneveril katoliškim načelom, o tem naj si vest izpraša „Eco“.

Zakaj tuje zapuščajo Gorico? Mnogi vpokojeni uradniki so ostavili Gorico, ker ne morejo prenašati izzivanja od laške strani. Eden teh gospodov, pise „Soča“, namreč Sch-r, c. kr. finančni nadzornik, odli,

kovan s Franc Jožefovim vitežkim redom, nam je poslal pismo, v katerem navaja kot glavni vzrok, ki ga sili iz Gorice naslednja dejstva: „die Ursache, dass wir Görz verlassen, liegt hauptsächlich darin, dass die Hetzereien und Gehässigkeiten des hiesigen italienischen Pöbels gegen uns Slaven überhaupt uns schon bis zum Eckel anwidern“. Tedaj zato, ker se jim gnjusi početje italijanske druhali, zapuščajo Gorico. Gospodje, ki dolžite Slovence, le primate se za svoje krive in nekrive nosove!

Kaj hočemo še več? Goriško redarstvo je utaknilo pod ključ lepo številce goriške nadepolne mladine, ki je ob priliki izleta v Visinale v Italiji prišla navskriž s kazenskim zakonom. Ravno te mladice so avstrijsko misleči Korminci pri povratku dejansko opomnili, da Avstrijci ne smejo zabavljati proti Avstriji in nje vladarju. In potem pravijo, da ni irredente!

Italijanskim trgovcem huda prede, ker jih Slovenci zapuščajo. Kdo je temu kriv? Krivi niso slovenski hujskači, ni slovenska duhovščina, ki vedno uči ljubezen do bližnjega, zahvalite za-to svoje voditelje in njih druhal, ki na vsej črti Slovence psuje in zaničuje. Sami ste krivi, da so Slovenci slednjič enkrat pričeli izvrševati geslo „Svoji k svojim“.

Goriške postaje načelnikom je imenovan g. Hengl, dosedaj postojni načelnik v Pragerskem. Je - li zmožen slovenščine?

Graf Coronini odgovarja na izjavo č. knezoškofjskega tajnika Zamparo v listu „Reichswehr“. In kakor smo iz nepristranosti prijaviteli Zamparovo izjavo, tako priobčimo tudi, kakor sledi:

„Res je, da je prečastiti knezonadškof goriški, kakor rečeno v moji interpelaciji od dne 28. aprila, še le dne 1. aprila t. l. nevarno zbolel in da se nahaja v takem duševnem stanju, da daje povoda resnim skrbem; ni pa res, da je bil knezo-nadškof v takem stanju vže pred 1. aprilom, torej pred splošno poznanim pogovorom namestnika viteza Rinaldinija z cerkvenim dostojanstvenikom na večer 31. marca; kajti, kako bi bilo sicer mogoče, da bi bil knezonadškof vsaki dan, izvzemši sredo, čital sv. mašo, da za blagor njegov, ekscelence toli skrbni tajnik in njega prijatelji ne bi smatrali za potrebno, poklicati zdravnika in da bi bili dopustili toli dolg pogovor na večer dne 31. marca? Da se je pripravljala bolezen nadškofa in da se je pojav iste povspešil, je izrečno rečeno v tretjem odstavku moje interpelacije in je navedenih cela vrsta dogodkov, ki so povzročili to. O najbližjem povodu k pojavu bolezni, o predmetu in svrhi omenjenega pogovora sem se v drugem odstavku svoje interpelacije posluževal le nedoločne oblike, ko sem navajal le vox populi. Vzlic temu se čutim prisiljenega, da nasprotne trditve spisatelja izjave o teli točkah proglasim neresničnimi dotlej, dokler se mu ne posreči dokazati resničnost istih, to pa tem bolj, ker ne soglašajo z njim izjave goriške duhovščine in družih poučenih oseb. Ni res, da sem stavil svojo interpelacijo lahkomišljeno, na podstavi govoric in zlobnih insinucij liberalnih listov, marveč je res, da sem isto dobro pretehtal in premislil, da poizvedeb sicer nisem dobil in mi niso došle od spisovatelja izjave, pač pa od resnih mož in zdravnikov, katerim je bilo le predobro znano zdravstveno stanje knezonadškofa. Lahkomišljeno pa se mi vidi postopanje g. deklaranta, da je opustil poklicati zdravnika one dni pred 1. aprilom in posebno dne 31. marca, in da ni preprečil dolgega pogovora, ako je bila bolezen nje ekscelence gosp. knezonadškofa taka, kakor jo slika on; lahkomišljena je tudi njegova trditev, da najbližji vzrok bolezni je bil dogodek, ki ni v nikaki zvezi z narodnimi in političnimi uprašanji, ne da bi navedel ta vzrok kakor tudi njegova tako določna izjava, da se pogovor najmanje ni dotikal narodnih bojev onih dni, ko vendar ni bil navzoč na pogovoru in ni misliti, da bi bil — poslušal za vratmi

Interpelacija posl. Lenassija je prosto ovajanje slovenskih uradnikov. Lenassi

upraša, ali in kako misli vlada zamašiti usta slovenskim uradnikom. Da bi vsem Slovcem vlada zamašila usta, to bi ugajalo.

Nesreča. Dne 1. t. m. je padel na „cingrofu“ 15-letni zidarski učenec J. Podvršič iz Renč, ko je nesel malto na oder, z lestvice tako nesrečno, da mu je pal škaf z malto vred na spodnje truplo in ga močno poškodoval. Vračajoč se domov je komaj prilezel do Podturna, kjer je obležal. Usmiljeni ljudje so ga sprejeli v hišo in mu skazali prvo pomoč. (Radi tega se pa pred svetom bahati, kakor je storila „Eco del Littorale“ — ni krščansko.) Drugi dan so ga prenesli v bolnišnico, kjer je v ponedeljek umrl.

V jaški nabor. Vsled namestništvenega odloka se bode vojaški nabor za mladeniče, občin Solkan, Grgar, Čepovan, Trnovo, Tribuša, katerih dne 22. m. m. niso pustili skozi mesto, vršil dne 31. maja 1897 v Solkanu.

Veselica v Podgori se je sijajno vršila ob ogromni udeležbi slovenskega občinstva. Vladal je najuzornejši red.

Najden mrtvec. V Podgori blizu ločniške meje se je našlo ob Soči truplo 20. letnega mladeniča. Mrtvec je skoraj gotovo istoveten z mladeničem, ki se je cvetno nedeljo na Dolgi njivi kopal v Soči, ter zginil v valovih.

Nov most čez Sočo pri Barki prično v kratkem graditi na državne stroške. Kameneni most bo 300 m. dolg. Podjetnika sta inženirja Dreossi in Antonelli.

Železniška postaja v Devinu se otvori dne 1. junija t. l.

Iz Mirna: Včeraj se je pri nas ustanovila „hranilnica in posojilnica“ po Raifeisnovem načinu. Bistvo, moralni in gmotni pomen takih zavodov je poljudno pojasnil g. kaplan Knavs.

Upisalo se je na-to 58 udov. mej temi najboljše kmetje in celo bogataši obrtniki.

Živel! Naprej!

Iz Šempetra: No, hvalo Bogu! „Zveza slovenska“ v Šempetru se je po zadnjih dogodkih z nova okrepila. Narodno navdušenje dovelo je našo mladino do plemenitega koraka, da se hoče za naprej tesneje družiti in ene misli in srca — ter složno nastopati v javnosti povdarjaje svojo krščansko moštvo in poštenje ter svojo narodnost.

Stopili so v kat. slovensko-bralno-pevko društvo; uvrstili so se v veličasten pevski zbor, kateri morda v kratkem nastopi. Doslej šteje zbor do 30 pevcev. Vsi so dali častno besedo, da bodo ustrajali. Novi zbor kaže prav posebno navdušenje za narodno petje. Doslej so vselej prišli vsi polnoštevilno! Čast jim in priznanje! Potem pa naj še kdo trdi, da narodnost okoličanov je le umetna, po gonjačih uprizorjena! —

Trst-Istra.

Slovenski jezik je deželni jezik v Trstu, tako je razsodilo državno sodišče. Prof. M. Mandič je uložil slovensko prošnjo na magistrat. A mestni magistrat ni hotel vzeti na znanje te uloge, češ da je pisana v jeziku, ki ni jezik te občine. — Profesor Mandič je uložil pritožbo na državno sodišče. Isto je razsodilo: po odloku municipalne delegacije se je kršil zakon, ker je slovenski jezik pripoznan deželni jezikom in ker se temu pripoznanju od strani vlade mora pokoriti tudi občina tržaška. Tržaška gospoda so dobili zopet pošten nos. Tako je stvar načelno rešena. Ali pa pride slovenski odlok iz magistrata je uprašanje, ker italijanski listi pišejo, da slovenski akt ne pride nikdar z magistrata.

V mestnem svetu tržaškem so vsprejeli resolucijo, ki se ima predložiti vladi, da stori konec agitaciji po okolici zoper mesto. Ob tej priliki je poznati Raškovich na nesramen način napadel okoličanske zastopnike, in na galeriji so mu seveda odobrvali. Slovenski zastopniki so mu krepko odgovarjali, slednjič pa demonstrativno zapustili dvorano.

Dijaška kuhinja v Trstu. Dne 24. aprila priredila je tukajšna „Slovenska čitalnica“ na korist dijaški kuhinji glasbeni večer, ki se je jako sijajno sponesel ter dijaški kuhinji donesel — vzemši v poštev tudi darila, ki so se povodom koncerta prejela — lepo svoto 411 kron. — Odkar smo objavili zadnje dohodke, t. j. od novega leta sem, so nam sicer še darovali: bl. g. Katarina Gregorič 50 gld., bl. g. F. Brückner 1 gld., bl. g. Kristjan Dejak 10 gld., bl. g. namestniški komisar Anton Rebek 5 gld., bl. g. Stefan Primožič, nadučitelj v Postojni 6 gld., veleč. g. Ivan Normali 2 gld., č. g. Anton Petelin 2 gld., č. g. Josip Omers 2 gld. 50 kr., č. g. Josip Alič 1 gld., č. g. Rade Marzidovšek 3 gld., č. g. Anton Jaklič 5 gld., dijaki so med seboj nabrali 5 gld. Koncem leta objavi se natančen račun za celo leto. — Vsem milim dobrotnikom naj Bog tisočkrat poverne.

J. Wardo.

Pri Sv. Ivanu v Trstu otvorijo otroški vrtec, ki je bil prepotreben.

Samomor. Ob cesti med Opéino in Repentabrom so našli obešenca na drevesu. Spoznali so v njem 50 letnega Baticha iz Trsta.

V Trebičah so obhajali lepo cerkveno slovesnost. Veleč. msg. dekan opčenski je blagoslovil sv. razpelo za novo kapelico sv. križa. Le žal, da je bilo slabo vreme.

Zasačeni ponarejalci vina. V Barokvljah so finančni stražniki zasačili ljudi, ki so skušali utihotapiti razne kemiške tvarine, potrebne za „izdelovanje vina“. Seveda so vse zaplenili. Tovarna za ponarejeno vino je last tvrdke Fratelli Vassili. In potem naj ima še pošteno vino tudi pošteno ceno.

Poskušen samomor. 19-letni mladenič si je prerezal žilo in kito v zapestju leve roke. Hotel se je s tem usmrtiti. Prepeljali so ga v bolnišnico.

Prvi majnik so praznovali tržaški delavci. Večina večjih podjetij je dalo delavcem prsto. Vendar pa niso delavci motili redu.

Strajk pri svetem Roku v Trstu zaključen. — Kakor smo poročali je v ladje stavbarskem zavodu 1300 delavcev vstavilo delo. V petek pa so delavci zopet nastopili delo. Tako je zopet nesrečno končal strajk, vprizorjen po socijalističnih hujskačih, ki pa je ubogim trpinom bore malo koristil.

Prememba vodstva. Dosedanji vodja Rud. Klang-Egger zavarovalnega društva „Janus“, pri katerem je zavarovanih mnogo č. g. duhovnikov, je iz zdravstvenih oziruy stopil v pokoj. Vodjem društva je imenovan dr. Viktor Ohnhäuser.

V Pomjanu okraj Koper, so osnovali novo orožniško postajo. Potrebno je bilo.

Kapelico v čast sv. Cirila in Metoda namerujejo v proslavo petdesetletnice vladanja cesarja zgraditi vaščani vasiče Padrič v tržaški okolici.

Strašna nesreča v Parizu. Vsako leto imajo pariške aristokratije navado napraviti velik bazar, na katerem same prodajajo razne stvari. Čisti dobiček, ki je znašal vsako leto povprek okoli pol milijona frankov, porabljal se je za dobre namene, zlasti v podporo redovnic, ki se pečajo z vzgojo zapuščene mladine in z oskrbovanjem bolnikov. Tudi letos so v ulici Jean Goujon napravili tako leseno zgradbo za prodajalnico ter začetkom maja otvorili dobrodelen bazar. Obilo ljudstva je dohajalo v bazar. Vse je bilo tudi v torek popoldne najboljše volje, prodajalke so s svojo prijazno zunanostjo privabile na tisoče ljudi v bazar, ki so se smejali, šalili, kupovali... Kar na enkrat se začuje klic, da gori. Ljudje vsi prestrašeni hite proti vratom, toda ker je bila zgradba lesena in v njej nagromadenega toliko gorljivega blaga, se je ogenj neizmerno hitro razširjal, tako da je takoj pri vratih nastala gnječa, ki je branila ljudem izhod. Mnogo se jih je rešilo, a veliko je bilo izgubljenih. Strašni so bili prizori, ki so se vršili v bazarju. Ko so ljudje videli, da je

izhod nemogče pri vratih, poskušali so srečo pri oknih, toda plameni so kakor blisk svigali za njimi, nesrečnežem se je v nemala obleka. Ljudje so vpili po pomoči. Toda kmalu so obtihnili ti glasovi, tudi plamen se je polegel in družega ni ostalo, kakor kup pepela, ki je v sebi kril ožgane kosti ponesrečenih. Listi naštevajo mnogo plemenitih imen, katerih nositelji so zgoreli v plamenih. Med drugimi so takoj pogrešali tudi vojvodinjo Alensonsko, sestro naše cesarice. Vojvodinja je namreč imela poseben oddelek v bazarju, kjer je prodajala. In ravno v tistem oddelku se je po nesreči vžgala električna iskra, ki je skoraj v trenutku razplamenila vso zgradbo. Dolgo časa niso vedeli, kaj je z vojvodinjo. Vedno so še tptali, da se je kam resila: toda ko so jeli izkopavati iz pepela vžgane kosti mrličev, našli so tudi roko s prstanom vojvodinje Alensonske, dokaz, da je tudi ona našla grozno smrt v plamenih. — V plamenih je zgorelo kakih 130 ljudi, poleg teh je pa smrtno ranjenih 150, od katerih jih je vže precej pomrlo. Pri nekem mrliču so našli v obleki, ki ni zgorela, zavitek, s 50.000 franki v papirjih, ki niso bili poškodovani.

Za kratek čas.

V dvomu: „Ne vem, kaj bi bilo boljše, ali bi bil moj sin pesnik ali slikar“, rekla je gospa svoji prijateljici. Ta pa ji reče: „Pesnik naj bo, ker je papir bolj po ceni kakor platno.“

Želve so počasne. „Vže čakam pol ure na želvino juho“, zavpije gost krčmarju. Ta pa reče gostu: „Saj veste, kako počasne so želve.“

Premetena mesarica. Prišlo je več kuharic v mesnico po goveje meso. Tam so zapazile ogledalo; zato vprašajo mesarico: „Zakaj je to ogledalo tukaj?“ „Zato, da ne gledate na vago“, se odreže mesarica.

Pri fotografu. Prišel je k fotografu neki mož, katerega je žena pray dobro nabila, da ga fotografira. Fotograf mu reče: „Prijatelj, počakajte nekoliko dnij, dokler vam te modrice in oteklice preidejo.“ „Ravno zato nočem čakati, ker hočem s temi modricami in otekljami dokazati, kako me je moja žena grdega storila.“

Zakaj govori v spanju. Pride žena k zdravniku in se mu potoži, kako njen mož v spanju vpije, in ali ne bi bilo zato kacega zadržila. Zdravnik ji prav mirno odgovori: „Gotovo ima samo v spanju priložnost govoriti.“

Cestital mu je na zobobolu. Obiskal je prijatelj prijatelja. Zadnji se pivemu potoži, da ga strašno zob boli. Prvi mu reče: „Jaz vam čestitam.“ „Kaj, vi mi čestitate? To je lepo!“ „A kako vam ne bi čestital, ko vas v osemdesetem letu zobje bolijemu odgovori prvi.“

V Zadregi. Neka vže priletna gospodična je bila poklicana pred sodnijo, da bi bila v neki reči za pričo. Ko jo vpraša predsednik, koliko let je stara, odgovori ona: „To priporočam milosti slavne sodnije, da ona odloči.“

Listnica uredništva: Bl. g. A. J. v. S.: Na Vaše duhovito uprašanje odgovorjamo, da vitez Rinaldini in č. g. Zamparo sta oba rojaka iz Padne. Zdravi!

Odgovorni vrednik in izdajatelj J. Marušič.

Lastnik: Konzorcij „Primorskega Lista“.

Tiska Hilarijanska tiskarna.

Prihodnja številka „Primorskega Lista“ izide dne 20. maja.

C. kr. privileg. krojni aparati.

M. POVERAJ

krojaški mojster in trgovec v Gorici, se je preselil s 1. marcem t. l.

na Travniki št. 22 I. nadstropje.

Naznanja slavn. občinstvu, da pošlje v kratkem svojega popotovalca na deželo prosé da se mu prihranijo cenj. naročila.

Olozij dr. Franko

odvetniški kandidat

Gabriela Franko roj. Doljak

poročena

Solkan 10. maja 1897

Mesto vsakega drugega naznanila.

EDVARD PAVLIN

v GORICI

v Nunskih ulicah št. 10 nasproti gostilne

„BELEGA ZAJCA“

usoja si priporočati preč. duhovščini in sl. občinstvu svojo veliko zalogo nagrobnih vencev vsake vrste, rož za cerkve, palm, cvetkov za nove maše in poroke, voščenih sveč, mrtvaških oblek, čevlje, nogovice, rakev (truge) vsake velikosti, zlatih črk i. t. d.

Vse po nizkih cenah:

Na božje-potno svetišče žalostne Matere Božje, na Gradu v Mirnu, iščemo duhovnega oskrbnika pod kaj ugodnimi pogoji.

Zglasila naj se vročajo

preč. g. župniku
v Mirnu.

Anton Fon

klobučar in gostilničar v Semeniški ulici ima bogato zalogo raznovrstnih klobukov in toči v svoji krémi pristna domača vina ter postreže tudi z jako ukusnimi jedili. Postrežba in cene jako solidne. 30-8

TEODOR SLABANJA

srebrar v GORICI ulica Morelli šte. 17.

Priporoča se prečastiti duhovščini za izgotovljenje cerkvenih posod in orodja po najnovjših uzorcih in najnižji ceni, kot: monštranc, kelihov, svečnikov, itd. itd. Stare reči popravim ter jih v ognju posrebrim in pozlatim. Da si zamorejo tudi menj premožne cerkve omisliti razne cerkvene stvari, se po želji preč. p. n. gospodov naročnikov stavijo prav ugodni plačilni pogoji.

Strelorode iz bakra v ognju pozlačene najboljše iznajdbe kakor tudi vsakovrstno enako popravo in pozlačenje priporočam po najnižjih cenah.

Pošilja vsako blago dobro spravljeno in poštnine prosto.

Slamnike!!

Vsakovrstne oblike, najnovejše mode, iz domače in tuje slame, izdeluje, popravlja stafira in prodaje na drobno in debelo po najnižjih cenah

Ivan Hribar

v Ihanu p. Domžale

Karol Drašček,

pekovski mojster na Kornu v Gorici

zvršuje naročila vsakovrstnega peciva, tudi najfinjega za nove maše in godove, kolače za birmo in poroke itd.

Vsa naročila zvršuje točno in natančno po želji gospodov naročnikov. Priporoča se za-nje svojim rojakom v mestu in na deželi najuljudneje.

Franc Jusina

črevljar v via Municipio št. 3 priporoča gospodom in gospem v svoji lastni delavnici iz najboljšega blaga izdelane čevlje, po najnižjih cenah.

Anton Kuštrin

v gosposki ulici št. 23, v hiši g. dr. Lisjaka,

priporoča čast. duhovščini in slav. občinstvu v mestu in na deželi svojo trgovino raznih potrebščin n. pr.: Kavov: Santos, Sandomingo, Java, bejlon Portoriko in druge. — Olja: Lucca, St. Angelo, Korfu, instersko in dalmatinsko. — Petrolij v zabojju. — Sladkorja razne vrste. — Moko številko 0, 1, 2, 3, 4, 5. — Več vrst rajža. — Milj-sveče prve in druge vrste namreč po 1/2 kila in od enega funta.

Razpošilja blago na vse kraje — Cena primerna. — Postrežba točna.

Prvi fotografični zavod

Antona Jerkiča

v Gorici

poleg škofije prevzame vsa v fotografično stroko spadajoča dela.

Neprekosljivo dela jamči.

Cene poštene.